HARBIY TA'LIM MUASSASASI KURSANTLARINI O‘QITISHDA MOTIVATSIYA VA YO‘NALISH OMILLARINI O‘RGANISH

Mirzaolim Rahimjonov Hakimjon o‘g‘li
Xalqaro Nordic universiteti Magistratura bosqichi talabasi
Toshkent, O‘zbekiston
E-mail:Pusad9124@gmail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasi va kasbiy yo‘nalishini shakllantirish jarayoni murakkab va ko‘p jihatli jarayon bo‘lib, uning turli omillarga bog‘liqligi o‘rganiladi. Mazkur tadqiqotda kursantlarning motivatsiyasini oshirish va ularning kasbiy rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan omillar o‘rganildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi harbiy ta’lim jarayonida motivatsiya va yo‘nalish omillarining ta’sirini tahlil qilish, shuningdek, motivatsiyani oshirish uchun samarali strategiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida so‘rovnoma, intervyu, eksperimental tadqiqot va statistik tahlil usullari qo‘llanildi. So‘rovnoma natijalari kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir etuvchi muhim omillarni aniqlashga yordam berdi, intervyu orqali esa ularning shaxsiy qarashlari va qiziqishlari tahlil qilindi.

Eksperimental tadqiqot doirasida motivatsiyani oshirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar sinovdan o‘tkazildi va natijalari tahlil qilindi. Statistik tahlil natijalari esa motivatsiya va yo‘nalish o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, kursantlarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar harbiy ta’lim tizimidagi intizom va qoidalar, o‘qitish usullari va pedagogik yondashuvlar, kasbiy rivojlanish va kelajakdagi harbiy karyera istiqbollari hamda oila va jamiyatning kursantga bo‘lgan munosabatidan iborat. Shuningdek, ta’lim jarayonida motivatsiyani oshirish uchun individual yondashuv va amaliy mashg‘ulotlarning ahamiyati katta ekanligi aniqlandi. Kursantlarning kasbiy yo‘nalishi ularning harbiy xizmatga bo‘lgan qiziqishi, kelajakdagi kasbiy o‘sish imkoniyatlari va shaxsiy motivatsiyasiga bog‘liq ekanligi tasdiqlandi.

Xorijiy tajribalarni o‘rganish shuni ko‘rsatdiki, interfaol ta’lim usullari va amaliy mashg‘ulotlar motivatsiya omillarini kuchaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalariga asoslanib, harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarni o‘qitishda motivatsiyani oshirishga qaratilgan yangi pedagogik strategiyalar ishlab chiqish tavsiya etiladi. Bu strategiyalar harbiy xizmatga tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi va kursantlarning kelajakdagi kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Kelajak tadqiqotlar ushbu jarayonning uzoq muddatli ta’sirini o‘rganishga qaratilishi lozim.

ISSN 3030-3907

Shuningdek, ta’lim jarayonida motivatsiyani oshirish uchun individual yondashuv va amaliy mashg‘ulotlarning ahamiyati katta ekanligi aniqlandi. Kursantlarning kasbiy yo‘nalishi ularning harbiy xizmatga bo‘lgan qiziqishi, kelajakdagi kasbiy o‘sish imkoniyatlari va shaxsiy motivatsiyasiga bog‘liq ekanligi tasdiqlandi. Xorijiy tajribalarni o‘rganish shuni ko‘rsatdiki, interfaol ta’lim usullari va amaliy mashg‘ulotlar motivatsiya omillarini kuchaytirishda muhim rol o‘ynaydi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarni o‘qitishda motivatsiyani oshirishga qaratilgan yangi pedagogik strategiyalar ishlab chiqish tavsiya etiladi. Bu strategiyalar harbiy xizmatga tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi va kursantlarning kelajakdagi kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Kelajak tadqiqotlar ushbu jarayonning uzoq muddatli ta’sirini o‘rganishga qaratilishi lozim.

Kalit so‘zlar: Harbiy ta’lim, kursantlar motivatsiyasi, kasbiy yo‘nalish, pedagogik yondashuvlar, intizom, o‘qitish usullari, harbiy xizmat, ta’lim tizimi, amaliy mashg‘ulotlar, kasbiy rivojlanish.

Abstract. This article discusses the process of forming cadets' motivation to study and their professional orientation in military educational institutions as a complex and multifaceted process that depends on various factors. This study examined factors aimed at increasing cadets' motivation and ensuring their professional development. The main goal of the study is to analyze the influence of motivation and orientation factors in the process of military education, as well as to develop effective strategies for increasing motivation. The methods of questionnaire, interview, experimental research and statistical analysis were used during the study. The results of the questionnaire helped to identify important factors affecting the motivation of cadets, and through interviews, their personal views and interests were analyzed. As part of the experimental study, pedagogical approaches aimed at increasing motivation were tested and their results were analyzed. The results of statistical analysis made it possible to determine the relationship between motivation and orientation.

The results of the study showed that the main factors influencing the motivation of cadets to study are discipline and rules in the military education system, teaching methods and pedagogical approaches, professional development and future military career prospects, as well as the attitude of the family and society to the cadet. It was also found that the importance of an individual approach and practical training in increasing motivation in the educational process is great. It was confirmed that the professional direction of cadets depends on their interest in military service, future professional growth opportunities and personal motivation.

ISSN 3030-3907

The study of foreign experience showed that interactive educational methods and practical training play an important role in strengthening motivational factors. Based on the results of the study, it is recommended to develop new pedagogical strategies aimed at increasing motivation in the training of cadets in military educational institutions. These strategies will help increase the effectiveness of the process of preparing for military service and will have a positive impact on the future professional development of cadets. Future research should focus on studying the long-term impact of this process.

It was also found that the importance of an individual approach and practical training in increasing motivation in the educational process is great. It was confirmed that the professional direction of cadets depends on their interest in military service, future professional growth opportunities and personal motivation. The study of foreign experience has shown that interactive teaching methods and practical training play an important role in strengthening motivational factors.

Based on the results of the study, it is recommended to develop new pedagogical strategies aimed at increasing motivation in training cadets in military educational institutions. These strategies will help increase the effectiveness of the process of preparing for military service and will have a positive impact on the future professional development of cadets. Future research should focus on studying the long-term impact of this process.

Keywords: Military education, cadet motivation, professional orientation, pedagogical approaches, discipline, teaching methods, military service, education system, practical training, professional development.

Аннотация. В статье рассматривается процесс формирования мотивации к обучению и профессиональной направленности курсантов военных учебных заведений как сложный и многогранный процесс, зависящий от различных факторов. В данном исследовании были изучены факторы, направленные на повышение мотивации курсантов и обеспечение их профессионального развития. Основной целью исследования является анализ влияния мотивационно-ориентационных факторов на процесс военной подготовки, а также разработка эффективных стратегий повышения мотивации.

В исследовании использовались анкеты, интервью, экспериментальные исследования и методы статистического анализа. Результаты опроса помогли выявить важные факторы, влияющие на мотивацию курсантов, а интервью позволили проанализировать их личные взгляды и интересы. В рамках экспериментального исследования были апробированы педагогические подходы, направленные на повышение мотивации, и проанализированы результаты. Результаты статистического анализа позволили определить

ISSN 3030-3907

взаимосвязь мотивации и направленности. Результаты исследования показали, что основными факторами, влияющими на мотивацию курсантов к учебе, являются дисциплина и правила в системе военного образования, методы обучения и педагогические подходы, профессиональное развитие и перспективы будущей военной карьеры, а также отношение семьи и общества к курсанту.

Также было установлено, что индивидуальный подход и практические занятия имеют большое значение в повышении мотивации в образовательном процессе. Подтверждено, что профессиональная направленность курсантов зависит от их интереса к военной службе, возможностей будущего профессионального роста и личной мотивации. Изучение зарубежного опыта показало, что интерактивные методы обучения и практические упражнения играют важную роль в укреплении мотивационных факторов.

На основании результатов исследования рекомендуется разрабатывать новые педагогические стратегии, направленные на повышение мотивации обучения курсантов военных учебных заведений. Данные стратегии способствуют повышению эффективности процесса подготовки к военной службе и оказывают положительное влияние на дальнейшее профессиональное развитие курсантов. Дальнейшие исследования должны быть сосредоточены на изучении долгосрочных последствий этого процесса.

Также было установлено, что индивидуальный подход и практические занятия имеют большое значение в повышении мотивации в образовательном процессе. Подтверждено, что профессиональная направленность курсантов зависит от их интереса к военной службе, возможностей будущего профессионального роста и личной мотивации. Изучение зарубежного опыта показало, что интерактивные методы обучения и практические упражнения играют важную роль в укреплении мотивационных факторов.

На основании результатов исследования рекомендуется разрабатывать новые педагогические стратегии, направленные на повышение мотивации обучения курсантов военных учебных заведений. Данные стратегии способствуют повышению эффективности процесса подготовки к военной службе и оказывают положительное влияние на дальнейшее профессиональное развитие курсантов. Дальнейшие исследования должны быть сосредоточены на изучении долгосрочных последствий этого процесса.

Ключевые слова: Военное образование, мотивация курсантов, профессиональная ориентация, педагогические подходы, дисциплина, методы обучения, военная служба, система образования, практическая подготовка, профессиональное развитие.

ISSN 3030-3907

Kirish.

Harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarni o‘qitish jarayoni nafaqat ularning bilim va ko‘nikmalarini shakllantirish, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham ta’sir etuvchi muhim jarayondir. Harbiy kasbning o‘ziga xos jihatlari kursantlarda yuqori intizom, jasorat va sadoqat kabi fazilatlarni rivojlantirishni talab qiladi. Shu sababli, kursantlarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish va ularning kasbiy yo‘nalishini to‘g‘ri shakllantirish harbiy ta’limning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Motivatsiya ta’lim jarayonida o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undaydigan va ularga kasbiy bilimlarni yanada samarali egallash imkonini beradigan muhim omildir. Shu boisdan, harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi omillarni o‘rganish, ularning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatish strategiyalarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Harbiy ta’limda motivatsiya kursantlarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan qiziqishi, ularning intellektual va jismoniy tayyorgarligi hamda kasbiy rivojlanishiga bog‘liq. Kursantlar turli xil sabablar tufayli harbiy ta’lim muassasalariga qabul qilinadi – kimdir harbiy xizmatga bolalikdan qiziqqani uchun, kimdir esa jamiyatdagi mavqe yoki oilaviy an’analarga ko‘ra ushbu sohaga kirib kelgan bo‘lishi mumkin. Ushbu sabablar kursantlarning o‘quv jarayonidagi motivatsiya darajasiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Biroq, harbiy ta’lim tizimida kursantlarning boshlang‘ich motivatsiyasi yetarli darajada yuqori bo‘lmasa ham, o‘quv jarayoni davomida ularni harbiy kasbga qiziqtirish va ularning ushbu sohaga sodiqligini oshirish bo‘yicha pedagogik strategiyalar ishlab chiqish mumkin.

Motivatsiyaga ta’sir qiluvchi omillar turlicha bo‘lib, ular tashqi va ichki omillarga ajratiladi. Ichki motivatsiya kursantlarning shaxsiy qiziqishlari, kasbiy maqsadlari va o‘zini-o‘zi rivojlantirishga bo‘lgan intilishlaridan kelib chiqadi. Tashqi motivatsiya esa harbiy intizom, ta’lim tizimidagi mukofot va jazolash tizimi, jamiyat va oila tomonidan beriladigan qo‘llab-quvvatlash kabi omillarni o‘z ichiga oladi. Ushbu omillar harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirish va ularning kelajakdagi harbiy faoliyatiga tayyorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Tadqiqotning maqsadi harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash va ularning kasbiy yo‘nalishiga ta’sir etuvchi pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishdan iborat. Ushbu tadqiqot kursantlarning motivatsiyasini oshirish uchun qanday ta’lim yondashuvlari samarali ekanligini aniqlashga qaratilgan. Bunda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, psixologik yondashuvlar va harbiy o‘quv tizimining o‘ziga xos xususiyatlari hisobga olinadi. Shuningdek, tadqiqot davomida kursantlarning

ISSN 3030-3907

motivatsiyasini oshirish va ularning kasbiy yo‘nalishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatish uchun xorijiy tajribalardan o‘rganish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

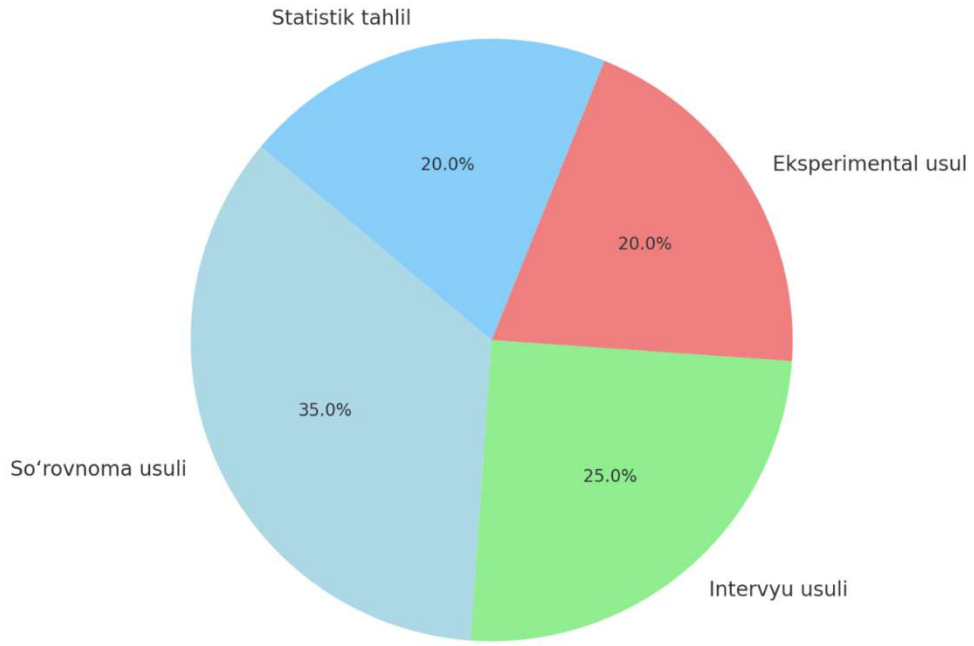
Ushbu tadqiqot kursantlarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning intellektual va jismoniy tayyorgarligini mustahkamlash hamda kelajakdagi harbiy xizmatga tayyorlash bo‘yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Harbiy ta’lim tizimida motivatsiyani oshirish va kursantlarni kasbiy rivojlanishga yo‘naltirish bo‘yicha ishlab chiqilgan takliflar harbiy kadrlar tayyorlash jarayonining samaradorligini oshirishga ko‘maklashadi.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda kursantlarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasiga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va ularning kasbiy yo‘nalishiga ta’sir etuvchi pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish maqsad qilingan. Tadqiqot davomida bir necha xil metodlardan foydalanildi. Birinchi navbatda, so‘rovnoma usuli orqali kursantlarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan qiziqishi va motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi omillar aniqlandi. So‘rovnoma orqali kursantlarning ta’lim jarayoniga bo‘lgan munosabati, o‘quv dasturlarining samaradorligi va ularning kelajakdagi harbiy kasbni tanlashga bo‘lgan qarashlari o‘rganildi.

Shuningdek, intervyu usuli qo‘llanilib, kursantlar va harbiy ta’lim muassasalari o‘qituvchilari bilan suhbatlar o‘tkazildi. Bu usul kursantlarning shaxsiy qarashlarini aniqlashga, motivatsiyaga ta’sir qiluvchi tashqi va ichki omillarni tahlil qilishga imkon berdi. O‘qituvchilar va mutaxassislar bilan o‘tkazilgan intervyular kursantlarning motivatsiyasini oshirish bo‘yicha samarali yondashuvlarni ishlab chiqishda muhim ma’lumotlar manbai bo‘ldi.

Tadqiqotda, shuningdek, eksperimental metod ham qo‘llanildi. Bu metod orqali turli pedagogik strategiyalarning kursantlarning motivatsiyasiga ta’sirini baholash amalga oshirildi. Eksperimental tadqiqot doirasida turli xil o‘quv usullari sinovdan o‘tkazildi va ularning samaradorligi tahlil qilindi. Masalan, an’anaviy dars uslublari bilan interfaol metodlar, amaliy mashg‘ulotlar va harbiy treninglar taqqoslanib, ularning kursantlarga ta’siri o‘rganildi. Eksperiment natijalari kursantlarning motivatsiyasini oshirish uchun eng samarali pedagogik yondashuvlarni aniqlashga yordam berdi.

ISSN 3030-3907

1-rasm. Metodologiyada qo‘llanilgan tahlil usullari.

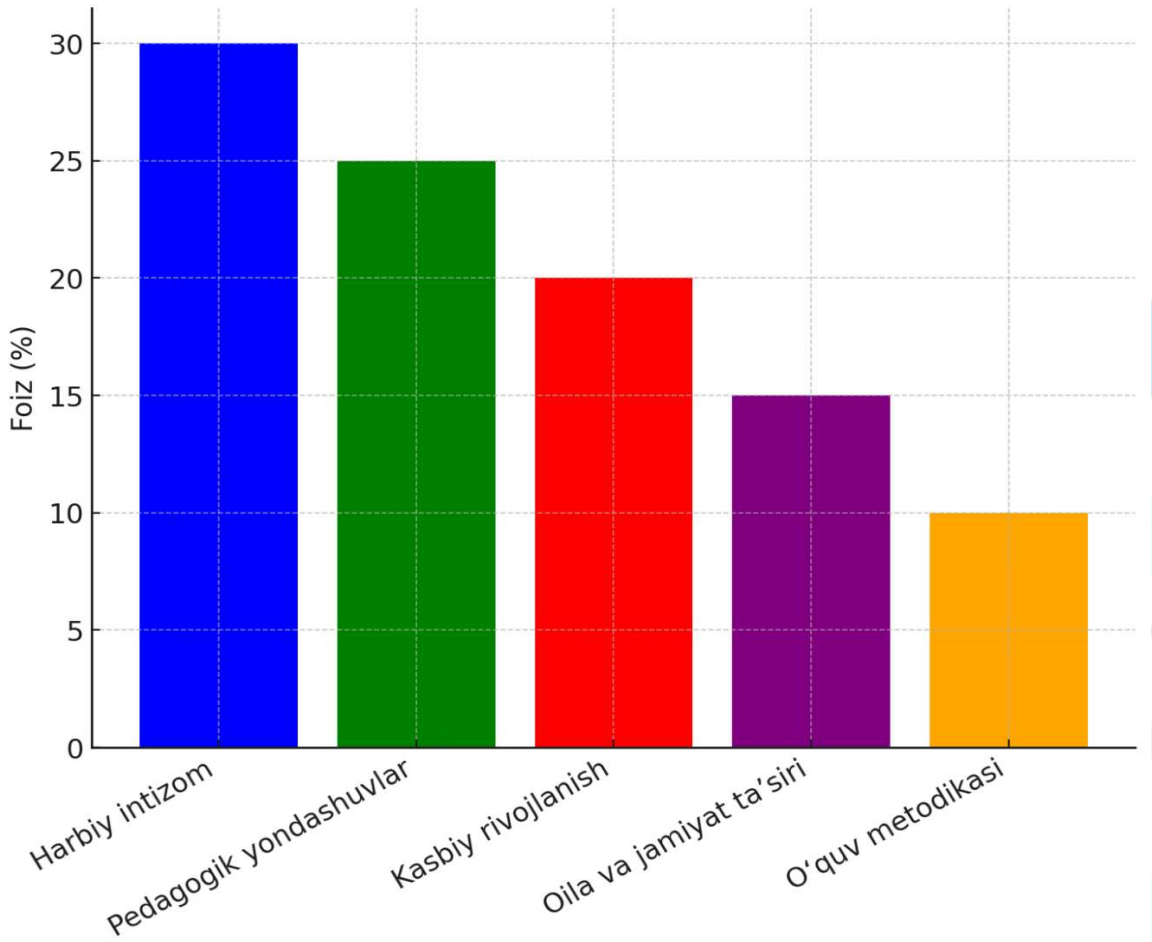
Bundan tashqari, statistik tahlil usuli ham tadqiqot natijalarini tasdiqlashda muhim rol o‘ynadi. Olingan ma’lumotlar statistik tahlil qilinib, kursantlarning motivatsiyasi va o‘qitish metodlari o‘rtasidagi bog‘liqlik o‘rganildi. Statistik tahlil natijalari asosida motivatsiyaga ta’sir etuvchi asosiy omillar aniqlanib, ularning ta’sir darajasi baholandi.

Tadqiqot natijalari kursantlarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadigan pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish uchun asos yaratdi. Ushbu metodologik yondashuv kursantlarning harbiy ta’lim jarayonida o‘z bilimlarini samarali o‘zlashtirishiga, o‘z kasbiy yo‘nalishini aniq belgilashiga va harbiy xizmatga tayyorligini oshirishiga yordam beradi.

Natijalar va muhokama: Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi omillar turli omillarga bog‘liq. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar harbiy ta’lim tizimidagi intizom va qoidalar, o‘qitish usullari va pedagogik yondashuvlar, kasbiy rivojlanish va kelajakdagi harbiy karyera istiqbollari hamda oila va jamiyatning kursantga bo‘lgan munosabatidan iborat ekanligi aniqlandi.

So‘rovnomalar natijalari kursantlarning motivatsiyasini oshirishda harbiy ta’lim tizimidagi aniq va qat’iy intizom muhim rol o‘ynashini ko‘rsatdi. Shuningdek, intervyular natijalari pedagogik yondashuvlar va dars jarayonining samaradorligi motivatsiya darajasiga sezilarli ta’sir qilishini aniqladi.

ISSN 3030-3907

2-rasm. Kursantlarning motivatsiyasiga ta'sir qiluvchi omillar.

Eksperimental tadqiqot natijalari motivatsiyani oshirishda interfaol ta'lim usullari va amaliy mashg'ulotlarning samarali ekanligini tasdiqladi. Turli pedagogik yondashuvlarning taqqoslanishi natijasida kursantlarning motivatsiyasini oshirish uchun amaliy mashg'ulotlar, harbiy mashg'ulotlar va guruh bilan ishlash metodlari eng samarali ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, kursantlarning kelajakdagi kasbiy rivojlanishi ularning hozirgi motivatsiya darajasi bilan uzviy bog'liq ekanligi aniqlandi. Statistik tahlillar motivatsiyaning o'quv jarayoniga ta'siri borasida aniq bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi.

Xulosa qilib aytganda, harbiy ta'lim muassasalarida kursantlarning motivatsiyasini oshirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish va ularning kasbiy yo'nalishini shakllantirish bo'yicha aniq strategiyalar ishlab chiqish zarur. Ushbu tadqiqot natijalari asosida kursantlarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning kelajakdagi harbiy kasbga bo'lgan ishtiyoqini mustahkamlashga qaratilgan yangi metodlarni joriy etish tavsiya etiladi. Kelgusida ushbu mavzuda batafsil tahlillar olib borish va motivatsiyaga ta'sir qiluvchi omillarni yanada chuqurroq o'rganish lozim.

ISSN 3030-3907

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari harbiy ta’lim muassasalarida kursantlarning motivatsiyasiga ta’sir qiluvchi omillarni tahlil qilish va ularni oshirish bo‘yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida kursantlarning motivatsiyasini oshirishda pedagogik yondashuvlar, amaliy mashg‘ulotlar va individual yondashuvlar muhim rol o‘ynashi aniqlangan. Shuningdek, harbiy ta’lim tizimidagi intizom, ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan metodlar va kursantlarning kasbiy istiqbollarini shakllantirish ularning o‘qishga bo‘lgan ishtiyoqini kuchaytirishda asosiy omillar ekanligi ko‘rsatildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, harbiy ta’lim muassasalarida motivatsiyani oshirishga qaratilgan pedagogik strategiyalarni yanada rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish zarur. Ushbu strategiyalar harbiy xizmatga tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi va kursantlarning kasbiy yo‘nalishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Kelajakda olib boriladigan tadqiqotlar ushbu masalani chuqurroq o‘rganish va motivatsiyaga ta’sir qiluvchi qo‘shimcha omillarni aniqlashga qaratilishi lozim.

Harbiy ta’lim tizimining yanada samarali bo‘lishi uchun innovatsion pedagogik yondashuvlarni keng joriy qilish va kursantlarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan ishtiyoqini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR

1. Brown, P., & Duguid, P. (2000). The social life of information. Harvard Business School Press.
2. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. Springer Science & Business Media.
3. Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2014). The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development. Routledge.
4. O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi (2020). Harbiy ta’lim tizimini rivojlantirish strategiyasi. Toshkent: Mudofaa vazirligi nashriyoti.
5. Xudoyberganov, A. (2019). Harbiy ta’limda motivatsiya va psixologik tayyorgarlik. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
6. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. Freeman.
7. Vroom, V. H. (1964). Work and motivation. Wiley.
8. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation. American Psychologist, 55(1), 68-78.
9. Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Organizational behavior. Pearson.
10. Schunk, D. H. (2012). Learning theories: An educational perspective. Pearson.

ISSN 3030-3907